

התורה והמצוה

עלון בענייני מצוה הלכה מנהג ועיונים בעבודת ה'

פרשת תזריע-מצורע

חדש אייר ירח ז' ה'תשפ"ה

עלון מס' 13

פרשת תזריע-מצורע

אֲשֶׁל כִּי תִזְרִיעַ וְיִלְדָה זָכָר וְשָׂמָאֵל שְׂבָעַת יָמִים כִּימֵי נִדָּת דְּרוּחָהּ תִּשְׁמָא:

החינוך במצוה קסו מבאר: משרשי המצוה. הקדמה, אין ספק כי חליי בני אדם יבואו או מפני מותר שבגוף או מפני חסרון או מצד הפסד שיקבל מאיזו סבה שתהיה, כי באמת כל זמן שהטבע ישר בתכלית הישר, ולא קבל הפסד דבר, לא יחלה הגוף, וחטא בני אדם יביאם להעדיף או להחסיר במה שצריך לטבעם ויחלו.

וכבר אמרנו באזהרת טרפה (מצוה עג) ואסורי מאכלות (מצוה קמו קמח) כי ה' ברוך הוא רחוק עמו אשר בחר מכל הדברים המזיקים את הגוף בעבור היותו כלי לנפש היודעת יוצרה. וכמו כן מן השרש הזה הרחיקנו מן הילדות ומן הנדה והזבה ימים מספר עד שיתנקו מאותו המותר שבהן שהוא דבר רע ומחליא, וכמו שאמרנו כי כל מותר משרש מחלה הוא. ע"ש בהמשך דבריו.

לגבי נדה וילדות כל אחד מבין שמדובר בתהליך טבעי לחלוטין. ההסבר המובא בספר החינוך, הוא הסבר על ציווי התורה להתרחק מהדברים המזיקים את הגוף. הריחוק הוא על ידי דיני הטומאה המבוארים בתורה.

לגבי נגעי צרעת רווחת הדעה בצבור כי מדובר בתופעה שאינה קשורה למנהגו של עולם בדרך הטבע, אלא מעשה שעושה הקב"ה לעם ישראל מחוץ לגדרי הטבע. נראה שנחלקו רבותינו בדבר זה:

ברמב"ן משמע שכל עניין הנגעים הוא מחוץ לדרך הטבע. על הפסוק 'והבגד כי יהיה בו נגע צרעת' כותב הרמב"ן: זה (כלומר: נגעי בתים) איננו בטבע כלל ולא הווה בעולם וכן נגעי הבתים. מלשון זו לבד, אפשר להבין שנגעי הגוף הם כן יכולים להיות גם בדרך הטבע, אך הרמב"ן ממשיך: אבל בהיות ישראל שלמים לה' יהיה רוח השם עליהם תמיד להעמיד גופם ובגדיהם ובתיהם במראה טוב וכאשר יקרה באחד מהם חטא ועון יתהווה כיעור בכשרו או בכגדו או בביתו להראות כי השם סר מעליו. ולכן אמר הכתוב ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם כי היא מכת השם בבית ההוא. עכ"ל. ומשמע שגם צרעת הגוף כל עניינה מחוץ לדרך הטבע. יתכן שההסבר הוא: צרעת הגוף היא אכן מחוץ לדרך הטבע. אך ישנם נגעים ומחלות בגוף הדומים לצרעת. נגעים אלו אינם טמאים ואינם שייכים לעניין הצרעת, אך למעשה הם קיימים באופנים מסויימים. משא"כ צרעת הבגד או הבית, הוא דבר שאינו נמצא כלל בדרך הטבע, כי כתמים וכדומה בבגדים יתהוו תמיד רק על ידי גורם חיצוני שאינו מגוף הדבר עצמו.

לפי הרמב"ן א"כ, כל ענייני הצרעת עליהם דברה התורה, הם עניינים רוחניים בלבד ולא ניתן למצא להם הסבר על פי דרך הטבע.

נראה שלספר החינוך היתה שיטה אחרת בעניין זה: על צרעת הגוף כתב: כלומר שמצוה היא עלינו שכל מי שיהיה מצרע שיבוא אל הכהן לשאל על צרעתו ... ולא יקח הדבר כחלי הבא במקרה אלא יתן לב עליו וידע כי גדל עונו גרם אותו ... הזהרנו לתת לב אל החלי הרע הזה ולחשב כי החטא גרם אותו, וכבר אמרו זכרונם לברכה, כי בחטא לשון הרע יבא ברב, ולא נקחנו דרך מקרה. מדבריו נראה שמתניח לצרעת הגוף כאל חולי טבעי לחלוטין, אלא שאותו חולי גורם טומאה חמורה, על דיניה אנו לומדים בפרשנותנו. וכן בהמשך דבריו: ולכן הזהירנו התורה כי בהגיע אל האדם החלי הרע והוא הצרעת, שלא יקחנו דרך מקרה, רק יחשב מיד כי עונותיו גרמו ... כי האל ברוך הוא שמשגיח עליו תמיד יראה מעשה תשובתו וירפאהו. כלומר: הצרעת היא תופעה טבעית בגוף, ובאה כענש על לשון הרע וכדומה. לכן, אם באה עליו הצרעת, יתן אל לבו ויפשפש במעשיו וכו' כמבואר שם.

אמנם, על נגעי בגדים כתב: משרשי המצוה. שרצה ה' בטובו הגדול ליסרנו כאשר ייסר איש את בנו. כי זה הענין איננו בטבע, אבל מופת הוא באמה הקדושה למען ילמדו ויקחו מוסר בהשתנות הכלים המיוחדים לתשישם, והם הבגדים של צמר ופשתים, כי בהם רב תשיש בני אדם, וישומו מתוך כך מדרכם הדעה טרם תזרח הצרעת גם בגופם.

וכן על נגעי בתים כתב: וזה הענין של צרעת ההווה באבנים שמעתי שאיננו דבר טבעי, אבל הוא ענין מופתי. יבא לפעמים לבתי ישראל להוכיחם כי מאהבת השם אותם יודיעם מוסרו במה שהוא חוץ לגופם כדי שיחזרו בתשובה טרם יתחילו לענש אותם בגופם. וכן היה הענין שאם לא עשה תשובה יתפשט הנגע גם בבגדיו, לא הרגיש עדין, יתפשט גם בגופו.

ועוד אמרו ז"ל כי בתחלה כשכבשו הארץ הביא השי"ת בקצת בתים נגע צרעת לטובתם כדי שיהרסו הבית ויתגלה להם מטמון שטמנו שם האמוריים, ואע"פ שהיה אפשר להודיעם זה ע"י נביא מבלי נגע, ידוע הוא שה' יעשה נסים לבני אדם דרך סתר כמו שכתבנו למעלה.

לפי החינוך א"כ, נגעי הגוף הם תופעות טבעיות, נגעי בגדים ונגעי בתים הם תופעה מחוץ לדבר הטבע. אמנם, יש לדייק קצת בהבדל שניכר בלשונו בין נגעי בגדים לנגעי בתים.

יש מרביתנו הראשונים הסבורים כי גם נגעי בגדים ונגעי בתים יכולים להתהוות בדרך הטבע כנגעי הגוף (וכמובן שאין זה סותר לכך שבאים על עברות מסויימות). איני זוכר היכן ראיתי שיטה זו, ואודה למי שימצא את אבדתי.

שבח ארץ ישראל

ונסיים בדברים שכתב הרמב"ן על נגעי בתים:

והנה איננו נוהג אלא בארץ שהיא נחלת ה' כמו שאמר כי תבאו אל ארץ כנען אשר אני נותן לכם לאחוזתה. ואין הדבר מפני היותו חובת קרקע, אבל מפני שלא יבא הענין ההוא אלא בארץ הנבחרת אשר השם הנכבד שוכן בתוכה. ובתורת כהנים (מצורע. פרשה ה' ג) דרשו עוד שאין הבית מטמא אלא אחר כבוש וחלוק ושיהא כל אחד ואחד מכיר את שלו והטעם כי אז נתישבה דעתם עליהם לדעת את ה' ותשרה שכינה בתוכם. וכן אני חושב בנגעי הבגדים שלא ינהגו אלא בארץ ולא הוצרך למעט מהן חוצה לארץ כי לא יארעו שם לעולם.

וחוזר לעצם עניין הנגעים:

ומפני זה עוד אינם נוהגים אלא בבגדים לבנים לא בצבועים כי אולי הצבע הוציא הכיעור ההוא במקום שהוא כטבעו ולא אצבע אהים היא ולפיכך הצבועים בידי שמים מטמאין כדברי רבי שמעון (נגעים פ"א מ"ג) ועל דרך הפשט מפני זה יחזירו הכתוב בכל פסוק ופסוק הבגד או העור או השתי והערב כי הדבר נס ולרבותינו בהם מדרשים וכולם בתורת כהנים.

השלמות לעלונים קודמים

לאחרונה העירוני מספר הערות כלליות על עלונים קודמים:

בעלון מס' 11 (חז"מ ושביעי של פסח) כתבתי שבפרשת 'קדש ל' שבסוף פרשת בא, כתבה התורה: וְהָיָה כִּי-יָבִיאוּךָ יְיָ אֶל-אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי ... וְעָבַדְתָּ אֶת-הָעֵבֶר הַזֶּה כְּחֹדֶשׁ הַזֶּה: כלומר: לאחר שתבואו אל הארץ, ועבדת וגו'. שְׂכַרְתָּ יָמִים תֹּאכַל מִצֶּת וּבִיּוֹם הַשְּׁבִיעִי חָג לַיְי: כאן נקרא היום השביעי 'חג'. על היום הראשון כבר ציווה בפרשת 'החדש הזה לכם'. התייחתי שם לעניין שביעי שם פסח. ע"ש.

העירני אחד הקוראים היקרים כי משמע בדברי שאת שביעי של פסח החלו לעשות רק אחרי שנכנסו לארץ ישראל והוא הדין גם מצות תפילין הכתובה בסוף הפרשה. העיר אותו קורא נכבד כי שמע בשם אחד מגדולי הדורות האחרונים (לעת עתה לא אכתוב כאן שמו של אותו גדול) כי פרשה זו נאמרה להם בערב פסח, ומיד קבלו על עצמם מצוות תפילין, אותם הכינו מעורות גדיי הפסחים. וזו כוונת הפייטן במה שאמר בפיוט כהושעת אלים (הנאמר בקהלות האשכנזים בחג הסוכות לאחר ההקפה בהושענא) 'כהושעת טבועים בצול גזרים יקדך עמם מעבירים', דהיינו שעברו את הים עם תפילין (הנקראים 'יקר') בראשם.

תגובתי: אני איני מאמין שאותו גדול אמר את הדברים המיוחסים לו (אח"כ ראיתי שהדברים הובאו בספר מסויים מהדורות האחרונים. מחבר אותו ספר כבר הוחזק ב'אי דיוקים' מכוונים או שאינם מכוונים, ובאותו עמוד בו הובאו הדברים נמצאת טעות גסה אחת). בפסוק כתוב בפירוש 'והיה כי יביאך וגו'', ואין כל טעם לומר שלא כל הפרשה כלולה בזה. אף אם נניח שנמצא מישהו שאומר שהחלו להניח תפילין כבר ביציאתם ממצרים, הלא צריכים זמן לייבש את העורות וכו'. פעולה כזו לוקחת מספר ימים, ויש לקחת בחשבון גם את זמן כתיבת התפילין, ובכלל מה היה כתוב באותם תפילין.

בעניין הפיוט הנזכר: ההסבר בפיוט הוא פשוט. כל הפיוט מדבר על 'עמו אנכי בצרה' (הנרמז ב'אני והו הושיעה נא'), וכמעט בכל שורה, חרוז אחד מדבר על עם ישראל, וחרוז אחד מדבר על הקב"ה שכביכול ירד עמהם ועלה עמהם. הפירוש הוא פשוט 'טבועים בצול גזרים', אלו עם ישראל שעברו במצולות בין גזרי ים, 'יקדך עמם מעבירים' אף הקב"ה כביכול עבר עמהם. במקום אחר התייחסתי לטעות הקיימת אצל כמה מחברים בפירוש פיוט זה (אגב, באותו ספר בו הובאו הדברים בשם אותו גדול, הובא עיוות אחר בפיוט זה, עד כדי הצעה לשנות את הנוסח. עם קצת שימת לב, ניתן להבין שהשינוי שהציע מקשה עוד יותר על הבנת הפיוט. אך אין בדעתי להתייחס כאן לטעות זו).

להערה בעניין מה שכתבתי בעלון קודם בעניין מסורת על חיות ובהמות טהורות, אתייחס א"ה בעלון הבא

להערות והארות בעניין העלון:

יחזקת נוימן קצות החשן 9/6 מודיעין עילית. 0527167567. דוא"ל: yn0527167567@gmail.com

לתרומות: ניתן לתרום בעמדות נדרים פלוס בקופה: 'עדת יראים-אושטרייך' לשונות 'תרומות עבור קונטרסים וחבורים'

זמני התפלות בקהלתנו ק"ק עדת יראים-אושטרייך מודיעין עילית (נתיבות המשפט 111 ב') בשב"ק פרשת תזריע-מצורע:

מנחה עש"ק ובשב"ק: 6:35 (בלילות שב"ק מקבלים הילדים תזכורת מיוחדת לספירת העמר). שחרית: 8:30. ערבית מוצש"ק: 7:50

מנחה וערבית במשך השבוע הבעל"ט (פרשת אחו"ק): 7:10 (ספירת העמר בצבור: 13.5 דק' לאחר השקיעה)

שבת קדש פרשת אחו"ק: מנחה עש"ק ובשב"ק: 6:40. שחרית: 8:30. ערבית מוצש"ק: 7:55

הודעה משמחת

ניתן להם לישראל לבנות וכו'. במידה ועד י"ד באייר הבעל"ט נזכה לבניין בית המקדש (או לכל הפחות לבניית מזבח כשר), בעז"ה נתאסף כולנו להקרבת קרבן פסח במקום אשר יבחר ה'.

אם עדיין לא נזכה, נתאסף א"ה בלי נדר לעשיית זכר לקרבן פסח שני באחד המקומות הסמוכים בעיר העתיקה.

פרטים בטל': 0527167567

הודעה משמחת

עקב ההצלחה הגדולה בשנה שעברה, נקיים א"ה גם השנה מסגרת תורנית בחג השבועות לבחורים שאינם נמצאים בישיבה.

פרטים נוספים יפורסמו א"ה בעלון הבא. ניתן לקבל פרטים נוספים וכן להרשם בטל' ובכתובת האימייל הנ"ל